

Lagutskottets betänkande

1976/77: 18

med anledning av motion om ändring av reglerna för utfärdande av intyg rörande näringsverksamheten vid ansökan om företagsinteckning

Motionsyrkande

I motionen 1976/77:90 av herr Börjesson i Falköping (c) yrkas att riksdagen beslutar om sådan ändring av 17 § lagen om företagsinteckning att bestyrkande skall ske av exempelvis kommunal förtroendeman och att till ansökan skall fogas ett driftsbevis.

Gällande ordning

Rätt till företagsinteckning, dvs. inteckning meddelad i näringsverksamhet till säkerhet för fordran på näringsidkaren, tillkommer enligt 1 § företagsinteckningslagen i princip alla näringsidkare. Alltsedan lagens tillkomst har dock en begränsning av de inteckningsberättigades krets gjorts. Som förutsättning för att en näringsidkare skall få inteckna sin verksamhet har nämligen gällt att han varit bokföringsskyldig enligt 1929 års bokföringslag ellerockså drivit jordbruk eller skogsbruk. Tillkomsten av 1976 års bokföringslag innebär ingen ändring härvidlag. Enligt 2 § företagsinteckningslagen i dess från och med den 1 januari 1977 gällande lydelse gäller nämligen som förutsättning för att inteckning skall meddelas att näringsidkaren skulle ha varit bokföringsskyldig enligt 1929 års bokföringslag, om denna gällt även efter utgången av år 1976.

Enligt 17 § företagsinteckningslagen skall, när inteckning sökes, fordringshandlingen inges till inskrivningsmyndigheten. I ärendet skall vidare inges intyg av kronofogdemyndighet, ett s. k. driftsbevis, att den som medgivit inteckningen driver sådan typ av näringsverksamhet som avses i inteckningsmedgivandet, t. ex. handel med varor, värdepapper eller fastigheter, tillverkning eller bearbetning av vissa varor, reparationsverksamhet, byggnadsverksamhet, tryckeri, hotell- eller pensionatsrörelse, teater- eller biografrörelse, jordbruk eller skogsbruk. Driftsbevis erfordras dock inte om förhållande som är känt för inskrivningsmyndigheten. Om sökt inteckning skall omfatta verksamhet inom två eller flera branscher eller inom två eller flera kommuner inom ett län är det tillräckligt med ett bevis avseende någon av branscherna eller någon av kommunerna.

Vidare skall utredning, huruvida näringsidkaren är bokföringsskyldig, vid behov förebringas i ärendet. Beträffande sådana rättssubjekt som enligt 1929 års bokföringslag hade en ovillkorlig bokföringsskyldighet – t. ex. aktiebolag

och handelsbolag – behöver någon särskild utredning om bokföringsskyldighet inte företes. För enskild näringsidkare erfordras däremot i regel sådan utredning. Enligt uttalanden i lagens förarbeten kan härvidlag godtas intyg t. ex. av auktoriserad revisor eller av annan trovärdig person. Det framhålls också att det ofta kan vara lämpligt att inta ifrågavarande uppgift i driftsbeviset. Så har också vanligen skett. Driftsbevis utfärdas av kronofogdemyndigheten på en särskild, av riksskatteverket utgiven blankett (RSV 9522) vars lydelse ändrats år 1976. Blanketttextens tidigare avfattning innebar att myndigheten bestyrkte även i ansökningen lämnad uppgift om bokföringsskyldighet eller frånvaro av sådan skyldighet. Numera intygas endast att näringsidkaren driver uppgiven rörelse.

Vissa uttalanden i företagsinteckningslagens förarbeten

Enligt 1883 års förlagsinteckningsförordning, upphävd genom företagsinteckningslagen, erfordrades för att förlagsinteckning skulle kunna meddelas att inteckningsansökningen åtföljdes av intyg från polismyndighet (poliskammaren, magistrat eller landsfiskal) utvisande att förlagstagaren utövade den uppgivna rörelsen och att denna var av sådan art och omfattning att den kunde bli föremål för förlagsinteckning. Förlagsinteckningskommittén anförde i betänkandet (SOU 1964:10) Företagsinteckning att kravet på ett dylikt s. k. driftsbevis inte borde efterges. Kommittén övervägde att anförtro uppgiften att utfärda driftsbevis åt länsstyrelsen men stannade till slut för att ej föreslå någon ändring i dittills gällande ordning. Polisen antogs bl. a. äga bättre kännedom om de lokala förhållandena och ha bättre förutsättningar för att kunna utföra den erforderliga kontrollen på platsen.

Förslaget mötte viss remisskritik. Poliskammaren i Stockholm föreslog sålunda att utfärdandet av driftsbevis skulle läggas på exekutiv myndighet. Departementschefen anförde i prop. 1966:23 med förslag till lag om företagsinteckning m. m. bland annat att det knappast kunde bestridas att utfärdandet av driftsbevis inrymde åtskilliga moment, som mer naturligt hörde samman med den exekutiva myndighetens verksamhet än med polismyndighetens. Särskilt tydligt skulle detta komma att framträda, om det blev vanligt att driftsbevisen förseddes med uppgift om näringsidkarens bokföringsskyldighet. Departementschefen förordade därför den nuvarande lösningen.

Motionsmotivering

I motionen anförts att eftersom i flertalet företagsinteckningsärenden förhållandena inte är kända för inskrivningsmyndigheten är det i stor utsträckning erforderligt med intyg från kronofogden. Det kan därvid enligt motionären inträffa att representant för kronofogdemyndigheten besöker vederbörande näringsidkare för att på ort och ställe förvissa sig om att i an-

sökningen angiven näringsverksamhet bedrivs. Motionären ifrågasätter om det skall vara nödvändigt med sådana besök och framhåller att många näringsidkare som söker lån mot företagsinteckning upplever det som obehagligt att det är kronofogdemyndigheten som skall bestyrka uppgiften. Det borde enligt motionären räcka med att ledamot i kommunfullmäktige, kommunstyrelse eller kommunal nämnd eller en kommunal tjänsteman lämnar sådant intyg som avses i lagen. Ett sådant förfarande skulle vidare spara tid och pengar åt det allmänna. Det är enligt motionären vederbörande bank, i egenskap av långivare, som skall tillse att säkerhet finns och att lagens bestämmelser efterföljs, inte kronofogdemyndigheten.

Pågående utredningsarbete

Utredningen (Ju 1972:12) angående företagsinteckning har till uppgift att verkställa översyn av lagstiftningen om företagsinteckning.

I utredningsdirektiven anförts bl. a. att någon mera genomgripande förändring av rättsinstitutets allmänna karaktär inte åsyftas. Vad saken närmast gäller är en i huvudsak teknisk översyn inom ramen för de principer på vilka institutet för närvarande vilar. Bl. a. bör utredningsarbetet inriktas på att så långt möjligt anpassa institutet företagsinteckning efter panträttskonstruktionen i den nya jordabalken. Det står utredningsmannen fritt att ta upp sådana spörsmål som aktualiseras under arbetets gång samt att lägga fram delförslag, innan arbetet har slutförts.

Utskottet

Till ansökan om företagsinteckning skall, om förhållandena inte är kända av inskrivningsmyndigheten, fogas ett av kronofogdemyndigheten utfärdat s. k. driftsbevis, utvisande att näringsidkaren bedriver den typ av verksamhet han uppgivit i intektningsmedgivandet. I motionen föreslås bl. a. att uppgiften att utfärda driftsbevis i fortsättningen skall kunna anförtros åt exempelvis kommunal företroendeman. Motionären anser att man härigenom skulle kunna spara tid och pengar åt det allmänna. En annan anledning till att den nuvarande ordningen bör ändras är enligt motionären att många lånsökande näringsidkare upplever det som obehagligt att få besök av kronofogden.

Utskottet vill till en början erinra om att nuvarande ordning motiverats med att utfärdandet av driftsbevis inrymmer åtskilliga moment som naturligt hör samman med kronofogdemyndigheternas exekutiva verksamhet. Enligt utskottets mening äger detta skäl alltjämt sin giltighet. Det kan dock inte uteslutas att gällande ordning med en enda myndighet som behörig intygsgivare i vissa fall lett till onödigt omgång och besvär. Utskottet vill i detta sammanhang erinra om att den pågående översynen av distriktsin-

delningen m. m. inom exekutionsväsendet som görs av kronofogdemyndighetsutredningen (Kn 1974:03) kan väntas resultera i förslag om en minskning av antalet kronofogdedistrikt i landet, f. n. 81 till antalet. Kronofogdens kännedom om lokala förhållanden kan härigenom väntas bli sämre, särskilt i större kronofogdedistrikt, vilket i sin tur kan komma att medföra en viss tidsutdräkt vid utfärdande av driftsbevis. Vissa skäl talar därför för att även andra organ än kronofogdemyndigheten bör kunna ges behörighet att utfärda driftsbevis, t. ex. lokal handelskammare och företagareförening för näringsidkare samt lantbruksnämnd för jordbrukare.

År 1972 tillkallades en särskild utredning för översyn av lagstiftningen om företagsinteckning. Enligt vad utskottet inhämtat kommer utredningen att se över bestämmelserna om driftsbevis. Med hänsyn härtill anser utskottet det lämpligt att motionen överlämnas till utredningen för att tas i beaktande under utredningsarbetet.

Under hänvisning till det anförda hemställer utskottet

att riksdagen hos regeringen begär att motionen 1976/77:90 överlämnas till utredningen angående företagsinteckning.

Stockholm den 1 mars 1977

På lagutskottets vägnar

IVAN SVANSTRÖM

Närvarande: herrar Svanström (c), Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), Börjesson i Falköping (c), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Andersson i Gamleby (s), Olsson i Sundsvall (c), fru Lindquist (m)*, herr Konradsson (s), fru Fredgardh (c), fru Karlsson (c)*, herrar Silfverstrand (s), Ollén (m), fru Johansson i Tidaholm (s) och fru Håkansson (fp).

*Ej närvarande vid betänkandets justering.

Särskilt yttrande

av herrar Andersson i Södertälje (s), Olsson i Timrå (s), fru Nilsson i Sunne (s), herrar Andersson i Gamleby (s), Konradsson (s), Silfverstrand (s) och fru Johansson i Tidaholm (s).

Med hänsyn till att företagsinteckningsutredningen f. n. är i färd med att se över reglerna om driftsbevis kan det enligt vår uppfattning resas vissa principiella invändningar mot att nu överlämna förevarande motion till utredningen. Eftersom vi har anslutit oss till den av utskottet anförda uppfattningen att det inte kan uteslutas att gällande ordning med en enda myn-

dighet som behörig intygsgivare i vissa fall lett till onödigt besvär har vi dock inte velat motsätta oss att motionen överlämnas till utredningen med utskottets motivering. Vi vill dock framhålla att det i motionen framförda förslaget om att låta exempelvis kommunal förtroendeman eller kommunal tjänsteman utfärda driftsbevis enligt vår uppfattning framstår som dåligt underbyggt.

